

Kot. 5 fuze 5

1898 : maj.

QL
461
.R873
ENT



QL
461
R873
ENT

Ent. Soc. Wash.

Oct. 7, 1898

v. kötet. 1898. Május 1. 5. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA.

Dr. BEDŐ ALBERT Dr. ENTZ GEZA
Dr. CHYZER KORNÉL Dr. HÓRVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

ABAFI AIGNER LAJOS, JABLONOWSKI JÓZSEF
ÉS CSIKI ERNŐ.



BUDAPEST

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE és KIADÓHIVATALA

VIII., RÓKK SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével.
Előfizetési ára egész évre 4 frt.

Tartalom.

| | | |
|--|---------------------------------------|-----|
| Bogarak gyűjtésének némely történelmi | <i>Friswaldszky Inrétől</i> | 87 |
| A magyar lepke-fauna gyarapodása. Macrolepidopterák II. <i>Abafi A. L.-tól</i> | | 90 |
| Adatok a magyarországi <i>Pimpla</i> -félék ismeretéhez. <i>Szapliget Győzőtől</i> | | 94 |
| Pécs környékének araszló pilléi II. <i>Vierl Adalberttől</i> | | 97 |
| Adatok a magyar Coleoptera-faunához. I. <i>Csiki Ernőtől</i> | | 99 |
| <i>Különfélék:</i> | | |
| Darazsméreg és kigyóméreg. <i>Gorka Sándortól</i> | | 102 |
| <i>Perigrapha cinerea</i> . <i>Abafi A. Lajostól</i> | | 102 |
| Mivel esalogatják a virágok a rovarokat? <i>Dr. Langhoffer Agosttól</i> | | 103 |
| Nemzetközi lepkék <i>A.-tól</i> | | 104 |
| A coleopterologus teendői június hóban. <i>Ehram Terencztől</i> | | 104 |
| <i>Ocnogyna parasita</i> . <i>Abafi A. Lajostól</i> | | 105 |
| Újguineai rovarok | | 10 |
| Külföldi gyűjtők Magyarországon | | 106 |
| <i>Tropiderus coffeae</i> . <i>Seuffert Vilmostól</i> | | 106 |
| <i>Lycæna minima</i> . <i>A. L.-tól</i> | | 106 |
| Levélszekerény | | 106 |

A budapesti entomologusok minden hónap 2., 3., 4. s esetleg 5. péntekén a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Az 1897-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk.
Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII., Rökk-Szilárd-utca 32.) czímzendők.

Ortner's Comptoir für den entomologischen Bedarf
 Wien, XVIII., Währingergürtel 130.

Correctur
 zu unserem
 Preis-Blatte Nr. 5
 Frühjahr 1898.

Das Cliché zu Ortner's Klapp-Kapseln Modell 5, 6, 7 und 8 wurde irrhümlicherweise verkehrt eingefügt, sodass hiezu eine ganz gegentheilige Beziehung der Stärkenummern und Preise entstand. In Nachstehendem wird der richtige Satz abgedruckt:

| | | Nr. | | | | | | | | | | | |
|------------------------------|------|-----|-----|------|------|------|--------|------|------|------|------|------|--|
| | | 0 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | | | | | | |
| | | | | | | | Modell | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | |
| Preis per Carton à 50 Stücke | } Nr | 0 | fl. | — 70 | — 70 | — 80 | — 80 | — 70 | — 70 | — 80 | — 80 | 1 30 | } Kommen nur mit geräuhigten Gläs- ern zur Verwen- dung |
| | | 1 | " | — 75 | — 75 | — 85 | — 85 | — 75 | — 75 | — 85 | — 85 | 1 50 | |
| | | 2 | " | — 75 | — 75 | — 85 | — 85 | — 75 | — 75 | — 85 | — 85 | 1 60 | |
| | | 3 | " | | | — 90 | — 90 | | | — 90 | — 90 | | |
| | | 4 | " | | | | | 1 — | 1 — | | | | |
| Price per package of 50 | 5 | " | | | | | 1 10 | 1 10 | | | | | |

Weiters sollen unter der Abbildung zu Nr. 3 betreffend Träger für kleine Stearin- und Larven-Trockenpräparate etc. die Nummern nicht in der Reihenfolge 2, 1, sondern richtig **1, 2** begedruckt sein.

Die Versendung der am Kopfe des Preisblattes avisirten Beilage mit Abbildungen entfällt, nachdem noch im November 1898 ein reich illustrirter Katalog über unsere Artikel erscheinen wird.



THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL.

1950

Copyright © 1950 by The University of Chicago Press
All rights reserved. No part of this book may be reproduced
without the written permission of the University of Chicago Press.

Printed in Great Britain
by the University Press, Cambridge

First published in Great Britain
by the University Press, Cambridge

Bogarak gyűjtésének némely fortélyai.*)

1. Kövek alatt mindenütt keresni, kivált régi épületek omladék fal töveiben, leginkább a déli s napkeleti részén.

2. A mezőket merítgetővel jó megvizsgálni, hasonlóképen a kopár hegyoldalakat és erdei réteket.

3. Esernyővel fákat, csemetéket, kivált idegen faj csemetéket, még borostyánt is, magasabb növényeket leverni.

4. Esernyőre száraz leveleket, gazt, szemetet teríteni, kirázni s bogaraktól, hernyóktól kikeresni.

5. Naplementekor a levegőben szalngó bogarkákat, száraz fak, ölfak, farakások közelében nagyobb sövények mellett, az erdők szélén, nedveses mezőkön, egy különösen erre készített merítgetővel összefogni.

6. Száraz sövényeken, palánkokon, karfákon, ölfákon, kivált mikor a nap oda sűt, apró s nagyobb bogarkákat leszedni.

7. Az erdőkben dűlt fak alatt; s azoknak heja alatt, sőt bent magában a gyűrűjében keresni. Odvas fáokban dohány fűstöt vagy tüzet gerjeszteni, hogy úgy a benne lakó bogarak a fa színére kijőjjenek.

8. Különféle csemetéknek és fáknak száraz vagy élő ágait, a hol bogárevés s lyukak látszanak, levágni s haza vinni, szélesebb üvegbe vagy skatulyába betenni, hogy a bogarak kijőjjenek, ugyan azt lehet tenni a redves gombákkal is.

9. Az erdőkben és homokos helyeken vermeteket jó szeles nyilással ásatni, s a bele hullott bogarakat mindennap kiszedni.

10. Procerusok- és Carabusokra az erdőben nagyobb csigákat összedni, összetörni és egy kőrakás alá dugni s ezt minden második nap reggel megnézni.

*) Hivatalbeli elődöm Frivaldszky János hátrahagyott iratai közt ráakadtam azokra az utasításokra, melyekkel Frivaldszky Imre Törökországba küldött gyűjtőt el szokta látni. Erdemesnek tartom azokat szó szerint közölni, mint oly érdekes irodalmi ereklyét, melyben a kezdő, de a tapasztalt gyűjtő is még most is sok jó tanácsot vagy legalább hasznos figyelmeztetést találhat.

Dr. Horváth Géza.

11. Erdei, földi s fából kinőtt gombakban szorgalmasan keresni, azokat kendőn szétszaggatni s a bogarakat kiszedni.

12. Cserfákat s más faspecieket, a melyeken moh van, s a kéregnek vastag repedései vannak, az ily fákat meg kell kefélni, hogy a bogarak a tövökbe terített fehér lepedőre lehulljanak.

13. Mezei, valamint erdei virágokon, úgymint: málna virágon, Tilia virágon, vad hagymán, Eryngiumon etc. bogarakat szorgalmasan nézni.

14. A méheseket meg kell szorgalmasan látogatni, s az egész méhest bogarak végett jól investigálni.

15. Hús evő bogarak végett valamely döglött vagy lőtt állatot kell kertben gyümölcsfára, vagy az erdő szélén, erdei fára felakasztani, s midőn már бүдös, a sepperbe ezen dögöt jól bele rázni; szintén a történetből talált döglött kisebb állatokban, egekben, kigyókban etc. Necrophagusok végett keresni.

16. Futó homokban magán vagy árkokban, vagy legcsekélyebb növénykéek tövéinél lehet ritka bogarakat kapni.

17. Vastagabb plánták köröiben, úgymint: Verbascumban, Cicutában, lapuban etc. ezeknek belseiben vagy hernyókat, vagy tökéletes bogarakat lehet találni.

18. Aphodiusokat, Coprisokat és Staphylinusokat marha ganéjban lehet számosan találni, az esztendőnek különféle ideiben.

19. Kopár helyeken, ahol más búvó hely nincs, egészen száraz marha ganéj alatt, esont alatt, s bármiféle rongy alatt lehet bogarakat találni.

20. Aratás idejében az összerakott gabona kereszték alatt, kivált Carabicingeneket kaphat az entomologus.

21. A lekaszált mezőkön és erdei réteken, a lekaszált rendek alatt, hasonlóképen szoktak bogarak tartózkodni.

22. Magasabb havasokon a hó olvadások szélénél kövek alatt ritkaságok lappanganak.

23. Pinczekben, barlangokban s földalatti üregekben szorgalmasan kell vizsgáldni bogarak után.

24. Szőlő garadokban, eleven fővénzek alatt száraz levelek között szükség keresni, venyigében Psoákat.

25. Tavaszkor szőlőkben a karó rakások alatt sok Carabusok szoktak lakni.

26. Repülő bogarakat nappal, valamint este, úgymint: Amphicomákat, Melolontákat összefogni.

27. Gyümölcsfák töviben s száraz gyümölcsfákban kivált diófában keresni.

28. Sivatag homokos helyeken, korán reggel és este a Cicindelákat apró lyukaikból lehet a homokból kiásni; midőn a nap süt, ugyanezen helyeken, valamint az erdő szélein s útakon, vizek partjain lepke-fogóval megfogni.

Víz partján és a vízben élő bogarokról.

29. Ha valamely nádastó befagy s a nád télen levágitik, akkor első tavaszi napon, midőn a jég még az embert megtartja, oda kell menni és a jégen kiálló nád csutkákat szorgalmasan fel kell késsel hasogatni; itt található Demetriusokat, Lebiákat, Odocantha Melanurát, Agonumokat, Cyphomokat sat.

30. A tavak partján, ha a föld rögös, vagy ha disznó-túrás van, a part repedezett, ezeket fel kell forgatni, szétszórni, s alattok van a sok Chlaenius, Omaseus etc.

31. A vizek partján szél által kidobott nádas szemét alatt sokféle bogarokat lehet találni.

32. Tavaszi vizáradáskor a folyók partjaira kihányott szemét alatt és közte szintén jó zsákmányt tehet az entomologus.

33. Tavaszkor és nyárban szükséges az álló vizek partjait s nádasait szorgalmasan megsepfelni, alkonyodáskor pedig ugyan itt esteli fogást tenni.

34. Igen jó es hasznos a mocsarak és álló vizek szélein a földben számos fazekakat leásni, ezekbe szagos körtét tenni, s az éjjel által bele hullt bogarokat minden reggel kiszedni.

35. Kiszáradt tavak igen jó tanyája különféle bogaraknak.

36. A folyó vizek partjain a sebesen futkározó kis Carabicineneket vagy kövek alul is szorgalmasan össze lehet szedni.

37. A víz tetején uszkáló Gyrimusokat sat. össze kell gyűjteni vízi sepper által. A víz fenekéről a mohokat s zöld növényeket ki kell gereblélni, s vízi bogarak végett jól kikeresni. A vízben lévő köveket fel kell emelni s a rajtok ragaszkodó bogarokat leszedni.

Microcoleopterumok

1. Hangyafészkekben keresni.

2. Kertek es erdők szélén az igen porhanyós földet, száraz levelet, szemetet egy zacskóba összeszedni, haza vinni, otthon valamely fehér tárgyon kiszedni.

3. Enyves vagy lépes papiros íveket valamely kertben vagy mezőn a füre teríteni, s másnap a reá ragadott bogarokat leszedni.

4. Nedves lepedőt réten lekaszált sorokra teríteni, korán reggel, vagy még azon nap este az alatta lévő bogarokat leszedni.

Frivaldszky Imre.

A magyar lepke-fauna gyarapodása.

Macrolepidopterák.

II.

Lycaena minima v. *Lorquini* H. S. A rendesnél kisebb, a ♂ sötét ibolyaszínű, keskenyebb barnás fekete szegélylyel, a ♀ sötétebb, allapja a törzsfajnál világosabb. Ungvári példányom ezzel a leírással némiképp összevág. Egyébként Turkesztánban, Algirban, Spanyolországban és a Rivierában röpül. — *Var. magna* Stgr. A rendes 20—22 mm. széles törzsfajnál jóval nagyobb, sötét barnafekete, csaknem fekete, a kék pikkelyezésnek semmi nyomával. Egyik budapesti példányom teljesen idevág. Szélessége 29 mm., de akad nálunk akkora törzsfajbéli példány is. Különben csak Tibetben röpül.

Vanessa c. album v. *Hutchinsonii* Robson (= v. *lutescens* Harcourt), a világos sárgásbarna nyári ivadék, kevésbé éles szögletű szárnyakkal. Pédányom Eperjesről való.

Vanessa urticae ab. *pygmaea* i. l. (Rühl 778. l.) éhinségben levő hernyókból lett példányok; az én példányom 35 mm. széles.

Melitaea Phoebe v. *nana* Stgr., a törzsfajtól csakis csekély nagysága (36—38 mm. széles) által különbözik. Az én budapesti példányaim csak 30 és 34 mm. szélesek. — Akad átmeneti alak a v. *caucasica* Stgr.-hez is, a mely úgy nagysága, mint sötét volta által tűnik ki, kivált a nősténynél. Egyik sztrigyvölgyi példányom 46 mm. széles. Röpülési köre: Kaukaszus, Amázia, Görögország és délnyugati Oroszország. — Ugy szintén van átmeneti alak a v. *occitanica* Stgr.-hez, a mely sárga színezés belevegyülése által tarkább színt nyer, a rendesnél nagyobb is. Az én példányom 41 mm. széles. Röpül: Spanyolországban, Sziciliában és Toskanában.

Melitaea Trivia v. *fascelis* Esp., mely a rendesnél nagyobb, sötétebb alapszínű, felső szárnya hegyén többnyire két világosabb foltocskával; sötét szegélye is rendszerint szélesebb és koromfekete; az alsó szárny allapján a többeli vörösös sávban sárgásfehér foltok állnak. Röpül: Déli Oroszországban, Besszarabiában és Oláhországban. Az én példányaim P.-Peszérről valók. — *Var. et ab. nana* Stgr., mely a törzsfajnál rendszeren kisebb és világosabb. A törzsfajjal előfordul déli Oroszországban, Bolgárországban és Bécsnél. P.-Peszérről származó példányom igen nagy, t. i. 36 mm. széles.

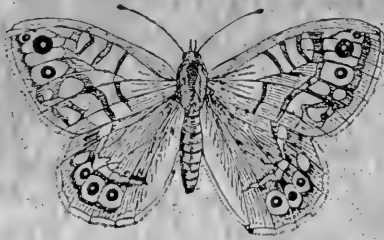
Melitaea Athalia Rott. Két fajváltozatához van átmeneti alkalom ú. m. 1.) v. *berisalii* Rühl-hez, melynél az alsó szárny

fekete szegélye igen széles, s a törzsfajnál tisztán látható barnás holdacskákat vagy teljesen elfödve, vagy csekély pontokká zsugorítva; a felső szárny allapja számos erős fekete folttal van ellátva, az alsó szárnyé feltűnően világos, a külső sáv erősen feketén szegélyezve. Röpül a Svájczban. Ide vágó peszéri példányaim nem egyeznek tökéletesen. 2.) *Ab. tricolor* Horm., melynek középső sávja narancsszínű, kifelé irányuló sárga szemcsékkel, a középmező külszélén s az igen sötét tömezőn levő pettyek sötét vöröses-sárgák. Ezen Ausztriában és Bukovinában röpülő eltéréshez az én budapesti példányaim igen hasonlítanak.

Satyrus Arethusa v. Boabdil Rbr., melynél a barnás-sárga sáv igen homályos vagy egészen hiányzik; allapja igen élénk színezetű, fehérrel vegyítve és fehér erekkel. Röpül Bilbaóban Spanyolországban. Mintegy 50 budapesti példányom közt egy teljesen összevágó és két átmeneti példány akadt. — *Var. Erythia* Hb., átmenetet képez a *v. dentata*-hoz; sávja élénkebb színű, egyes pettyei némileg kihegyezve; allapja szintén élénkebb, felső szárnyai sötét hullámvonallal a külszegély előtt, alsó szárnyán fehéres középsáv, ugyanoly erekkel s a külszegély előtt kevésbé csipkézett feketés vonallal. Röpül: délkeleti Európában és déli Franciaországban. Három budapesti példányom tökéletesen idevágó. — *Ab. peszérensis* m. Mindkét nemnek egész felülete és teste a törzsfaj sötétbarna színe helyett világos sárgásbarna (fakó); a sárga folt-szalag élénk sárga és kivált az alsó szárnyon feltűnő; a felső szárnyon az 5. mezőbeli szemfolt vak, s ugyanolyan a 2. mezőbeli kisebb szem, mely olykor hiányzik; az alsó szárny belszögén levő szem alig, vagy épen nem látható. Egész felülete igen fényes, s a sárga foltok kivált a napvilág felé tartva aranyosan ragyogók. — Allapján a felső szárny okersárgás; rajza olyan mint a törzsfajé, csakhogy annak sötét szürkés-barna a színe teljesen világosbarna; az alsó szárny szalagjai s erei igen világosak, csaknem fehérek. A felső szárnyon az 5. mezőbeli szem közepén fehér pont, a 2. mezőbeli, valamint az alsó szárny belszögének szemfoltjai azonban nem láthatók. Ez igen szép eltéréstől 1897. aug. 9. és 20-án P.-Peszéren két nőtényt fogtam, s ugyanott s akkor Rost György úr is egy ő példányt; a Nemzeti Múzeumban is van egy példány Anker Lajostól, mely alighanem szintén Peszerről származik. Az állatot a lelőhely után véltem elnevezendőnek.

Satyrus Dryas v. sibirica Stgr., melynek allapja mindkét nemnél egyszínű, a rajznak és sávnak csaknem minden nyoma

nélkül. Röpül: Szibériában, Bukovinában és Oláhországban. Az én példányaim budapestiek, az egyik törpe, 41 mm. széles.



Párgye Mejdere n. Alberti

Alb., mely a törzsfajtól abban különbözik, hogy a felső szárny nagy szemfoltja alatt, a 3. mezőben is bír fekete ponttal. Legújában Alberti írta le (Guben. Ent. Zeit. 1895. 57. l.) Ulrich Ede barátom Péczelén fogott egy

példányt, én pedig Budapesten, 1897. okt. 3-án.

Epinephele Janira ab. semialba Brd. Ezen név alatt a törzsfajnak nem épen nagyon ritkán előforduló minden albinistikus alakjai foglalhatók össze. Fölötte ritkán egészen fehérek, mert az elszínezés leginkább többé-kevésbé szabálytalan világos foltok alakjában mutatkozik. A legszabályosabb s egyszersmind tudtommal legelső magyar (ö) példányt Budapesten Anker Lajos fogta 1882-ben, a mely mind a 4 szárnyán csaknem egyenletes nagyságú fehéres nagy foltokat mutat. (R. L. I. 185. l.). Ehhez fogható az a ♀, melyet úgy mint a többi felemlitendőt 1897. nyarán a kincstári erdőnél fogtam; ennek alsó szárnyain szintoly nagyságú fehéres foltok jelentkeznek, míg felső szárnyain a rendes színezés halvány fakóvá lett. Egy másik ♀ felső szárnyán (allapján is) a fehéres-sárga szemudvarok alatt egy-egy szabálytalan fehér harántsáv mutatkozik, míg alsó szárnyán két-két halvány sárga hosszúkás folt tő felé húzódik. Többi ♀ példányom mind még szabálytalanabban van elszínezve; az egyiknél a két alsó szárnyon van egy nagyobb s egy kisebb fehéres folt; a másik a baloldali alsó és felső szárnyán visel egy-egy fehéres foltot; két más példánynak csaknem egész baloldali felső szárnya szabálytalanul fehéres, míg a jobb szárnyon csak az egyik mutat némi fehérséget; legellentétebb az elszínezés egy igen sötét példánynál, melynek baloldali felső szárnyán a rendes foltzalag fehéres, a szárny kifelé és lefelé eső része pedig szürke. Van még a többi közt Hunyad megyéből Bordan Istvántól egy ö példányom, melynél az alsó szárnyak alsó széle szélesen elfakult, szürkés-barna, s egy másik, melynek jobb alsó szárnya mutat elszínezést. — A fenti gyűlév (*semialba*) alá azonban nem foglalhatom azt a világosan színezett alakot, mely legalább Budapesten elég gyakori jelenség a törzsfaj között és mely okvetlenül helyi eltérésnek tekintendő. Alapszíne a törzsfajénál fakóbb, olykor még az *E.*

Ipeon-énál is; felső szárnyának eredetileg rozsdaszínű folt-szalagja sárgás barna, olykor csaknem barnás fehér, az alsóbb foltok némelykor a felsőbnél világosabbak; az alsó szárnyon a folt-szalag folytatódik ugyan, de többnyire csak igen homályosan, — olykor azonban tisztábban fakó sárgás barnásan. Allapján a felső szárny sárgás barna, a szalag helyén fakó sárgás; alsó szárnya is a törzsfajénál jóval világosabb színű. Ennek a szép eltérésnek Dr. U h r y k Nándor barátom tiszteletére a *v. Uhryki* nevet adom.

Coenonympha Oedipus v. miris F., nagyobb szemfoltokkal, kivált a felső szárny allapján. Mindenütt a törzsfajjal röpül, Budapesten is elég nagy arányban. — Előfordul a *v. amurensis* i. l. is, a melynek allapján a felső szárny 2. és 3. mezőbeli szemfoltja csak alig van jelezve, alsó szárnya 5. mezejében pedig a szemfolt hiányzik s az ezüstös szegélyvonal igen széles. Különben az Amur vidékén röpül. Aránylag kevés 3 példányom ezzel tökéletesen összevág, csakhogy az említett ezüstös vonal a rendesnél nem szélesebb. — Ezekkel együtt azonban a budai római fürdőnél a törzsfajjal gyakrabban lép fel oly alak, melynek allapján a felső szárnyon minden szemfolt hiányzik, s az alsó szárny 5. mezejében a szemfolt csak igen homályosan vagy épen nem látszik. Ennek az alaknak a *v. hungarica* nevet adom.

Coenonympha pamphilus v. bipupillata Cosm., melynek allapján a felső szárny hegyén levő szemfolt a rendesnél jóval nagyobb, az által, hogy alatta, de hozzátapadva még egy fekete petty mutatkozik, melyben szintén, de igen aprócska fehér pont áll. A törzsfaj közt előfordul, de budapesti számos példányom közt nem, csak azok között, melyeket Hunyadmegyéből Bordan Istvántól kaptam.

Orgyia ericae Germ. Frivaldszky Imre óta az a hiedelem volt elterjedve, hogy ennek csak a *v. intermedia* nevű fajváltozata található hazánkban, míg 1895-ben tenyésztett lepkék után Pával Jánossal megállapítottuk a törzsfajnak is előfordulását.

Ennyiből áll az, mit hazai lepke-faunánk gyarapításául ez alkalommal felhozhatok. Ellenben törlendő a Fauna-katalogusból: *Pieris napi v. fusca*, melyet Geyer G. Gy. adata alapján s abban megbízva felvettünk. Minthogy azonban utólag annak az irodalomban semmi nyomát nem találtuk, kérdést intéztünk Geyer úrhoz, a ki felvilágosításul megjegyzé, hogy az állatot akkor fogta, mikor még a *v. bryoniae* nem ismerte s egyelőre *fusca*-nak nevezte el, így került közleményébe is. Az egyúttal beküldött példány nél-

külözi ugyan a *bryoniae* jellemző sárgás színét s inkább piszkos fehér, allapján is csupán az alsó szárny közepén mutatkozik némi sárgaság, az erek feketés elszínezése felül is alul is halványabb a rendes *bryoniae*-nél; mindazonáltal nem lenne indokolva külön elnevezése.

Abafi A. Lajos.

Adatok a magyarországi Pimpla-félék ismeretéhez.

I.

Subfam. Pimplinae.

Rhyssa persuasoria L.: Budapest, Ujbánya, Lutilla (Vadászffy), Peér (Kiss).

Thalessa leucographa Grav.: Borosznó. — *T. obliterata* Grav.: Bodajk, Pápa (Wachsmann). — *T. clavata* Fb.: Budapest, Város-major.

Ephialtes mesocentrus Grav.: Budapest, Pilis-Maróth, Szaár, Pápa (Wachsmann), Borosznó, Ujbánya. A *Saperda populi* által okozott ágdagaganatból is tenyésztettem. — *E. tuberculatus* Foucr.: Tátraháza (Wachsmann); Tomala Nándor úr, a *Sciapteron tabaniformis*-ből tenyésztette (Budap. 1896. márcz. 15). — *E. carbonarius* Grav.: Ujbánya, Pápa (Wachsmann), N.-Szeben (Csiki). — *E. extensor* L.: Budapest, Pilis-Maróth, Lutilla (Vadászffy), N.-Szeben és D.-Sz.-Márton (Csiki); Tomala Nándor úr a csertölgý kérgéből tenyésztette, melyben *Sesia asiliformis* lárvák tartózkodtak.

Perithous mediator Grav.: Budapest, Pápa (Wachsmann), Tátrafüred, N.-Szeben (Csiki). — *P. varius* Grav.: Budapest, Ujbánya, Pápa és Kup (Wachsmann).

Theronia flavicans Fb.: Budapest, Pilis-Maróth, Peér (Kiss). *Porthesia chrysorrhoea* bábájából A. Aigner Lajos úr tenyésztette.

Lycorina triangulifera Holmgr. var. ♂. A csáp és az arc fekete; a potroh, ferdén futó árkok által határolt háromszögalakú térségei sűrűen pontozottak.

Teletaea striata Grav.: Budapest.

Conoblata nigriventris Thoms. (*C. ceratites* var. 1. Grav.): Budapest (Hárshegy), Pápa (Wachsmann), Szaár. *C. ceratites* Grav.: Budapest, Pápa (Wachsmann), Pilis-Maróth, Siófok, Deliblat (Kertész). — Var. ♂. A potroh fekete; a középső ízek hátsó szélei igen keskenyen színesek. Nagyon emlékeztet a *C. nigriventris*-re, de hátsó lábszára vörös. Az utótor háta nem tagolt: Borosznó,

Budapest, Svábhegy. — *Var.* ♂. A száj, a csípők és a potroh feketék; a pikkely barna; a hátsó lábszár közepe vörös, a fehér tövén egy gyűrűcské és a vége fekete; a lábizek tövei fehéresek: Budapest. — *Var.* 2. Ns.: Budapest. — *C. fronticornis* Grav.: Budapest, Rákos. — *C. monoceros* Grav.: Budapest, Siófok.

Glypta genalis Möller.: Budapest, Rákos. — *Var.*(?) ♀. A rágók sárgák; a szájpajzs és a lábak vörösek; a mellső csípők barnák, a középsők foltosak, a hátsó szárok fekete hegyűek, a lábizek feketések: Budapest, Rákos. — *G. fractigena* Thoms.: Budapest. — *G. rostrata* Holmgr.: Budapest, Gellérthegy és Sashegy. — *G. teres* Grav.: Pilis-Maróth, Bórosznó.

G. cyclostoma m. ♂. Fényes, pontozott; az arcz ritkásan szőrös; a szájpajzs gyéren szakállas, keskeny, a felálló széle és a rágók között egy félkör alakú mélyedés látható; az arcz közepe módosan kiemelkedő, a pofák közepesen hosszúak, a halánték nem öblös; a fejtető keskeny; a csápok, hegyük felé keskenyedők, a harmadik íz másfélszer hosszabb a negyediknél; a toroldal és az utótör pontozott és fényes, az utóbbi nem tagolt s csakis a két középső borda van nagyon gyengén kifejlődve; az első potroh íz töve tarajos, a második és harmadik íz hosszabb mint széles, a negyedik négyszögű; a hátsó lábak negyedik lábize kevéssel rövidebb az ötödiknél, a karmok kicsinyek és fésűsek. — Fekete; a rágók, a szájpajzs pereme és a csápok alsó oldala (az első íz fekete) vörösek; a szárnyjegy világos-barna, a pikkely és előtte egy pontalakú folt sárga; a mellső és középső lábak sárgások; a hátsó csípők és czombok vörösek, a tomporok sárgák; a hátsó czomb hegye, a lábszár töve alatt egy gyűrű, valamint a hegye, a külső éle és a tarsusok, feketék; a lábszár közepe és töve, úgyszintén a tarsusok tövei is fehérek. Hossza 7 mm. Ungvár. — A szájpajzs által képezett felkőralakú nyílásról könnyen felismerhető. *G. sculpturata* Grav: Budapest, Ujbánya, Pilis-Maróth. — *G. bifoveolata* Grav: Bpest, Pilis-Maróth, Pápa (Wachsmann), Bórosznó, Ujbánya.

G. notatus m. ♀. A *G. scutellaris* (Thoms.)-tól csak a következőkben tér el: A csápok, az első íz kivételével vörösek, a felső oldalon gyengén sötétesek; a potrohízek ferdénfutó árcai a középén összeérnek, a második és első íz szélesen, a harmadik keskenyen színes. Hossza: 7 mm; a tojócső 4.5 mm: Pilis-Maróth.

G. ecostata m. ♀. Megegyezik a *G. microcera*-val, csakhogy az utótör nem tagolt, a léczek minden nyoma nélkül. Hossza: 7

mm.; a tojócső 4 mm. A *G. mensurator*-tól, rövidebb tojócsőve által különbözik. A potroh vagy egészen vörös — az első íz kivételével, — vagy az egyes ízek a közepükön feketések, vagy az első íz nagyobb fele, a második és harmadik közepe és a következők a felületükön feketék. Budapest. — *G. microcera* Thoms.: Budapest. — *G. vulnerator* Grav. *Var. (?)* ♂. A hátsó lábszár töve nem foltos: Budapest.

G. medianam. ♀. Fényes és pontozott; a szájpajzs tömötten szakállas, a rágók töve sima, a pofák eléggé megnyúltak, a halánték nem öblös, az arcz közepe gumós, a fejtető széles; a csáp negyedik íze a harmadiknál rövidebb; az utótör nem tagolt, a lécecskék teljesen hiányoznak. A potroh első íze hosszú, másfélszer hosszabb a hátsó szélességénél, töve felé keskenyedő és kivájt. a taréjok a tövön jól fejlettek; a második íz valamivel hosszabb mint széles, a ferdén futó árkok nem mélyek és egymással nem találkoznak; a hátsó láb ötödik íze hosszabb a negyediknél. — Fekete; a szájpajzs és a szárnypikkely vöröses-sárga; a szárnyjegy világos; a potroh 1—3 íze vörös, az első és a harmadik közepe foltos; a lábak vörösek, a csípők és a tomporok feketék, a hátsó szárak vége és a lábízek végei kevéssé barnásak. Hossza: 8 mm.; a tojócső ugyanannyi: Budapest. A *G. vulnerator* (Grav.)-tól, nem tagolt utótora; a *G. haesitator* (Grav.)-tól, a testhosszúságú tojócsőve és mindkettőtől, a második potroh íz alakja által különbözik.

G. ruficornis m. ♂. Sokban megegyezik az előbbivel; az egész test szőrösebb, még a rágók töve is; a fejtető keskeny; a csápok harmadik íze másfélszer hosszabb mint a negyedik; az utótör nem tagolt; a hátsó lábak negyedik íze majdnem akkora mint az ötödik; a csápok a negyedik izedlve kezdve vörösek, hegyük barna; a rágók és a szájpajzs sárga; a szárnypikkely barna-fekete, a szárnyjegy sárgás-barna; az első potroh íz vége, a 3—5-ik íz egészen, vörösek; a mellső és középsőcsípők és tomporok sárgák, hátuk feketén foltos; a hátsó csípők feketék, a tomporok sárgás-vörösek, kívül barnák; a mellső és középső czombok és szárak vörösek, az utóbbiak vége barna és töve alig észrevehetően gyűrűzött; a hátsó lábízek feketék, ízületeik vörösek. Hossza: 10 mm. Az utótör és a potroh szerkezete megegyezik a *G. medianae*-val. — *G. haesitator* Grav. *Var. 1.* ♀. A hátsó czombok végei feketén foltosak. Budapest.

Pécs környékének araszló pilléi.

II.

Synopsia sociaria Hb. × gy. V. 30.—VII. 23., VIII. 1.—VIII. 28. H. V. 17-ig. VII. 6.—VII. 26. igen polyphag, Centaureán, Delphiniumon, Artemesián, Linarián stb. él; az áttelelt H. itt azonban leginkább *Artemisia camphoratan* található. A V. 30-án lerakott petékből csak VI. 17-én kelt ki a H.

Boarmia cinctaria Schiff. × n. r. III. 25.—IV. 22. — *Gemmaria Brahm.* × gy. V. 24.—VI. 9., VIII. 7.—IX. 5. △ H. VIII. 31-ig *Rhus cotinus*on, *Tamarix germanicán* és *Vitis viniferán*, VI. 10-én lerakodott petékből VI. 21-én kelt ki s az első lepkét VIII. 22-én adta. — *Viertli* Boh. i. r. VI. 1.—VII. 9. H. VI. 15-ig *Quercuson*, s IV. 26-án kel ki az áttelelt petéből. A bábozást száraz levelek közt vagy a földön végzi könnyed fonyadéokban, beleszótt földrészeeskékkel. — *Secundaria* Esp. × és *Repandata* L. × Nem észleltem. — *Angularia* Thnb. r. V. 22.—IX. 8. △. H. VI. 9-ig, és leginkább Lichenessel erősen borított tölgyfaágak kopogása útján gyűjthető a *Lithosia complana*, *Bryophila algae*, *Boarmia lichenaria* stb. hernyóival együtt. — *Lichenaria* Hin. × r. VI. 2—VII. 11. H. VI. 9-ig. — *Selenaria* Hb. gy. III. 9.—VI. 11., VI. 20.—VIII. 8. H. V. 16.—VII. 14 és X. 7-ig különféle növényeken, minők pl. *Sambucus*, *Rumex*, *Delphinium*, *Artemisia*, *Pimpinella* stb. *Hypericum*on és *Clematison* talált hernyók sötét ibolyaszínűek, vajon a táplálék kémiai behatása folytán? A petéből átlag 10-éd napra kel ki és további 21—26 nap múlva kifejlődött. — *Crepuscularia* Hb. × r. IV. 5.

Gnophos dumetata F. i. r. VII. 27.—IX. 5. — *Furcata* F. × gy. VII. 5.—VIII. 17. H. VI. 25-ig polyphag és csupán éjjel könnyen kapható, még pedig *Clematison*, *Syringán*, *Coronillán*, *Rumexen* stb., sőt *Quercuson* is. — *Obscuraria* Hb. × gy. VIII. 17.—IX. 11. H. V. 16., mint az előbbi sokáig fekszik elbábozatlanul, miáltal tenyésztése bajossá válik; a IX. 12-én lerakott petékből csak X. 2-án kel ki a hernyó. — *Dilucidaria* Hb. × nem észleltem.

Psodos quadrifaria Sulz. × nem észleltem, előfordulása nem is valószínű.

Fidonia fasciolaria Roth. × és *Roraria* F. × nem észleltem.

Ematurga atomaria L. × k. és ab. ♂ *unicoloraria* Stgr. i. r. IV. 19.—V. 21., VI. 27.—VIII. 16.

Bupalus piniarius L. × nem észleltem.

Selidosema ericetaria Vill. × gy. VII. 28.—IX. 5.

Halía wauaria L. × Nem észleltem.

Phasiane glarearia Brhm. × k. IV. 19.—VI. 1., VI. 21.—VIII. 10. —

Clathrata L. × k. IV. 19.—V. 31., VI. 27.—VIII. 10.

Eubolia arenacearia Hb. r. és var. *flavidaria* Ev. i. r. III. 23.—V. 17., VII. 5.—VIII. 16. — *Murinaria* F. × és ab. *cineraria* Dup. n. gy. IV. 5.—VI. 19., VII. 5.—VIII. 14. H. VII. 23-ig *Trifoliumon*, *Medicagon*, *Coronillán*, *Lotuson* stb., rendszerint nyolezad napra kel ki a petéből.

Scodiona conspersaria F. × r. V. 31.—VII. 5. H. V-ig *Clematison*, *Rumexen*, *Artemisia camphoratan* stb.

Scoria lineata Sc. × gy. V. 11.—VI. 17.

Aspilates mundataria Cr. × és *Gilvaria* F. × Nem észleltem.

- Sterrha saccharia* L. × Nem észleltem.
- Lylhria purpuraria* L. × k. és v. *rotaria* F. n. r. III. 26.—VI. 1. VII. 2.—VIII. 12.
- Ortholitha plumbaria* F. × n. gy. V. 20.—VI. 14. — *Limitata* Sc. × n. r. VII. 20.—IX. 8. — *Moeniata* Sc. × Nem észleltem — *Bipunctaria* Schiff. × Nem észleltem.
- Mesotype virgata* Rott. × n. gy. IV. 19.—V. 8.
- Minoa murinata* Sc. × k., *ab. cineraria* Stgr. és *ab. monochroaria* H. S. r. IV. 19.—V. 20., VII. 3. H. VI. 5.
- Odezia atrata* L. × Nem észleltem.
- Siona decussata* Bkh. × Nem észleltem.
- Lithostege griseata* Schiff. × n. gy. IV. 22.—V. 17. — *Farinata* Hfn. × r. VII. 31.
- Anaitis plagiata* L. × k. V. 18.—VI. 6., VIII. 24.—IX. 23. H. VII. 23-ig és X. 2-ig. 1886-ban a lepke előző évbéli bábából csak IX. 3-án kelt ki, azaz a II-ik ivadék röpkülési idején.
- Lobophora polyommata* Hb. r. IV. 18-ig. — *Halterata* Hfn. k. III. 14.—V. 24.
- Chimatobia brunata* L. × k. XI. 2-ig, H. V. 26-ig
- Triphosa dubitata* L. × k. V. 22-én kopott és VII. 4-től. H. VI. 22-ig.
- Scotosia vetulata* Schiff. r. V. 25.—VII. 4. H. VI. 14-ig. — *Rhamnata* Schiff. × gy. V. 28.—VII. 5. H. IV. 25-től. — *Badiata* Hb. n. r. II. 21.—III. 27. H. V. 19-ig.
- Lygris prunata* L. × n. gy. VII. 10.
- Cidaria dotata* L. × n. r. VI. 26. — *Fulvata* × Forst. n. gy. V. 12—VI. 27. — *Ocellata* L. n. gy. V. 20.—VI. 27., 8-ad napra kel ki a petéből. — *Bicolorata* Hfn. × Nem észleltem. — *Siterata* Hfn. × Brünnben Orobus ver-nuson talált hernyóból neveltem. — *Miata* L. × Nem észleltem. — *Aptata* Hb. × és *Olivata* Bkh. × Nem észleltem. — *Viridaria* F. r. V. 22.—VI. 21. — *Aqueata* Hb. × Nem észleltem. — *Fluctuata* L. × r. gy. IV. 21. — *Montanata* Bkh. ×, *Quadrifasciaria* Cl. ×, *Ferrugata* Cl. × és *Designata* Rott. × Nem észleltem. — *Dilutata* Bkh. ×, *ab. obscurata* Stgr. és *ab. autumnata* Gn. n. gy. X. 15.—XI. 3. H. VI-ig. — *Caesiata* Lang. × és *Scripturata* Hb. × Nem észleltem. — *Riguata* Hb. × gy. V. 4.—VI. 16., VII. 15.—VIII. 14. H. VII. 23-ig. — *Picata* Hb. r. IX. 2. kopott. — *Cuculata* Hfn. r. V. — *Galiata* Hb. × n. r. V. 17.—VII. 12.; VII. 19.—VIII. 18. H. VII-ig. — *Rivata* Hb. — *Sociata* Bkh. × r. V. 4.—VI. 7. és VII. 10-től. — *Albicillata* L. × Nem észleltem. — *Procellata* F. × — *Luctuata* Hb. × Nem észleltem. — *Alchemillata* L. r. V. 22., VIII. 9. — *Unifasciata ab. aquilaria* H. S. — *Canaditata* Schiff. × n. r. VI. 18-ig. — *Bilineata* L. × VI. 6.—VII. 26. △ — *Corylata* Thnb. r. VI. 6. — *Berberata* Schiff. × Nem észleltem. — *Nigrofasciaria* Göze. × r. III. 11.—V. 30. H. V. 10-től akkor, a midőn a rózsza még bimbóban van, a melybe a hernyó befurakodik. — *Rubidata* F. × r. V. 19. — *Comitata* L. × n. r. VI. 23.—VIII. 23. H. X. 6-ig leginkább *Chenopodium bonus Henricuson*. — *Vitalbata* Hb. × gy. IV. 27.—V. 16. és VIII. 23-ig △. H. IX. 24-ig. — *Corticata* Tr. × gy. V. 11.—VI. 19., VII. 16.—IX. 2. △. H. VI. 27.—VII. 23. és X. 20-ig. — *Tersata* Hb. × gy. IV. 27.—V. 14. és VIII. 26-ig. H. VI. 1.—VI. 30. és X. 12-ig.

Eupithecia oblongata Thnb. n. r. V. 19.—VI. 23. és VIII. 26-ig. H. X. 12-ig. — *Gueneata* Mill. i. r. VII. 17.—IX. 1. H. IX. 5.—X. 6. Pimpinella saxifragán. — *Irriguata* Hb. i. r. IV. 12.—IV. 30. — *Insigniata* Hb. × Nem észleltem. — *Alliaria* Stgr. k. VII. 9.—VIII. 6. H. IX. 18-ig Allium flavumon. — *Subnotata* Hb. — *Linariata* F. n. gy. VI. 11.—VIII. 22. H. VIII. 22.—IX. 18. Linaria vulgarison. — *Laquearia* H. S. i. r. VI. 14. H. X. 10-ig Odontites luteán. — *Rectangulata* L. × Nem észleltem. — *Scabiosata ab. orphnata* Boh. — *Millefoliata* Rsl. — *Succenturiata* L. × Nem észleltem. — *Innotata* Hfn. × k. III. 29.—IV. 27., VIII. 23.—IX. 4. H. VII-ig és X. 12-ig Artemisia camphoratán. — *Fraxinata*, Crev. r. VIII. 14. — *Pumbeolata* Hw. — *Castigata* Hb. — *Absinthiata* Cl. n. gy. VIII. 11. — *Pimpinellata* Hb. n. gy. IV. 9. — *Euphrasiata* H. S. n. r. VIII. 31-ig. H. IX. 20.—X. 10. Odontites luteán. — *Abbreviata* Stph. i. r. IV. 30. — *Pumilata* Hb. gy. V-ig, VII. 12.—VIII. 15. H. VII. 8-ig gyakraán Verbasicum virágján.

Viertl Adalberti.

Adatok a magyar Coleoptera-faunához.*)

I.

A K. m. Term. tud. Társulat kiadásában készülő „A magyar birodalom állatvilága“ czimű műnek a Coleopterákat összefoglaló különnyomatának megjelenése óta az alább felorolt adatok birtokába jutottam. Az itt felsorolt 10 nemet, 129 fajt, 80 fajváltozatot és 1 kétes fajt a katalógusban foglaltakhoz számítva, eddig Magyarország bogár-faunájából 1232 nemet, 6172 fajt és 886 fajváltozatot ismerünk, 49 faj pedig kétes, vagy importált.

Cicindela silvatica L. v. *hungarica* Beuth. Magyarország. (Ent. Nachr. 1890. 211.). *C. campestris* L. v. *coerulescens* Schilsky. V. Riuszadului (Szeben); v. *4-maculata* Beuth. V. Nagyszeben, Czód.; v. *5-maculata* Beuth. I. Budapest. V. Dicső-Szt.-Márton, Szent-Erzsébet, Nagyszeben, Nagy-Disznód (Götzenberg), Czód, Vöröstorony, Lotrioravölgye, *Ticera petrilor*; v. *conjuncta* D. Torre. V. Dicső-Szt.-Márton, Vöröstorony. *C. hybrida* L. v. *virescens* Letzn. V. Czód; v. *monasteriensis* Westh. V. Dicső-Szt.-Márton, Czód, Vöröstorony; v. *bipunctata* Letzn. I. Budapest, Isaszegh. II. Öszöd, V. Dicső-Szt.-Márton, Czód, Vöröstorony. *C. soluta* Dej. ab. *Krautzi* Beuth. I. Budapest, Csepel. *C. chiloleuca* Fisch. v. *Mniszechi* (Mannh. i. L.) Horn. V. Vizakna. *C. litoralis* Fabr. var. *discors* Dej. I. Gödöllő. II. Öszöd; v. *Fabrici* Beuth. (lunulata Beuth.) I. Gödöllő. II. Öszöd. V. Szamosujvár; v. *Ragusae* Beuth. V. Vizakna; v. *conjunctae-pustulata* Dokht. I. Gödöllő. II. Öszöd. V. Vizakna; v. *Koltzei* Beuth. II. Öszöd; v. *lugens* Dej. II. Öszöd; v. *inhumeralis*

*) Előterjesztette szerző a K. m. Term. tud. Társulat állattani szakosztályának 1898. márcz. 5-én tartott ülésében.

Beuth. II. Öszöd. *C. germanica* L. v. *cuprea* Wesh. V. Szent-Erzsébet: *v. obscura* Fabr. V. Nagyszeben, Szent-Erzsébet: *v. sobrina* Gory. II. Öszöd; *v. deuterus* D. Torre. V. Szent-Erzsébet; *v. protus* D. Torre. V. Szent-Erzsébet.)¹⁾

Carabus coriaceus L. var. *angusticollis* Mot. VIII. Tengerpart. *C. variolosus* F. var. *costulifer* Fleisch. I. Biharmegye. *C. cancellatus* Ill. var. *ater* Fleisch. I. Hagymádfalva (Bihar m.); var. *oxycancellatus* Fleisch. I. Hagymádfalva: var. *nigripennis* Fleisch. I. Hagymádfalva: var. *pseudocancellatus* Fleisch. VI. Bánság (déli része). *C. Ulrichi* Germ. var. *Jaroslaci* Fleisch. I. Hagymádfalva. *C. Hampei* Küst. var. *Liebli* Dielt. V. Dicső-Szent Márton.

Cychrus semigranosus Pall. var. *balcanicus* Hopffg. V. Vöröstorony. *C. attenuatus* F. var. *carniolicus* Motsch. VIII. Tengerpart.

Leistus fulvibarbis Dej. VIII. Tengerpart.

Nebria ransylvanica Germ. ab. *Ormayi* Ganglb. V. Vurfumare (Szeben; m.)

Notiophilus substriatus Wtrh. VIII. Tengerpart. *N. aestuans* Motsch. Magyarország. (Ent. Nachr. 1897. 362. 1.)

Scarites F. laevigatus F. VIII. Tengerpart.

Dyschirius bacillus Schm. II. Fertőtó.

Tachypus Rossii Sch. VIII. Tengerpart.

**Limnaeum Kocue Reitt.* VII. Jankovač.²⁾

Bembidion Küsteri Schm. VIII. Tengerpart. *B. Steinhühleri* Ganglb. VIII. Tengerpart. *B. normannum* Dej. VIII. Tengerpart. *B. vicinum* Luc. VIII. Tengerpart.

Trechus subnotatus Dej. VII. Tengerpart. *T. Kieschewetteri* Schm. var. *rectangularis* Schauf. VII. Horvátország.

Pogonus gilvipes Dej. VIII. Tengerpart. *P. littoralis* Dtl. VIII. Tengerpart.

Calathus glabricollis Dej. VIII. Tengerpart.

Pterostichus rufitarsis Dej. var. *Deubeli* Ganglb. V. Keresztény-havas. *P. Ziegleri* Duft. VIII. Tengerpart és Grunack szerint (Soc. Ent. XII. 122): V. Keresztényhavas.

Ditomus calydonius Rossi. VIII. Tengerpart.

Ophonus ditomoides Dej. VIII. Tengerpart.

Stenolophus marginatus Dej. VIII. Tengerpart. *St. mixtus* Hbst. var. *Ziegleri* Panz. I. Közép Magyarország.

¹⁾ *Beuthin a. C. Fischeri* Ad. (Ent. Nachr. 1892.) termőhelyeként Magyarországot is említi, ez azonban tévedésen alapul, miért is kihagyom e pótlekből.

²⁾ Elöl csillaggal jelölt nemek Magyarország faunájára nézve újak

Badister bipustulatus F. *ab. lucertus* Strm. V. Dicső-Szent-Márton.

Licinus silphoides Kossl. VIII. Tengerpart. *L. granulatus* Dej. VIII. Tengerpart.

Lebia fulvicollis F. VIII. Tengerpart.

Lionychus Sturmi Géné. VIII. Tengerpart.

Cymindis coadunata Dej. VIII. Tengerpart.

Brachynus exhalans Rossi. VIII. Tengerpart.

Coelambus laetus Schaum. II. Fertőto (Ganglb. irod. 144. I. 451.)

Deronectes luctuosus Aubé. VIII. Tengerpart.

Hydroporus Hedwigi Reitt. III. Tatra (Csorbai tó.)

Agabus nitidus F. *var. nigricollis* Zoubk. V. Vöröstorony.

Graphoderes cinereus L. *ab. intermedius* Westh. V. Nagyszeben.

Dytiscus marginalis L. *var. ♀ conformis* Kunze. V. Nagyszeben, Fogaras, Brassó, Szászrégen. (Bielz, irod. 27. 24. 1.)

Ochthebius adriaticus Reitt. VIII. Tengerpart. *O. Steinbühléri* Reitt. VIII. Tengerpart.

Riolus subviolaceus Müll. VIII. Tengerpart. *R. sodalis* Er. VIII. Tengerpart.

Aleochara Breiti Ganglb. IV. S. A. Ujhely.

Leptusa Ludyi Epph. VIII. Tengerpart.

Quedius virgulatus Er. VIII. Tengerpart.

Dolicobon illyricus Er. VIII. Tengerpart.

Lathrobium cavicola Müll. VIII. Tengerpart.

**Acrognathus mandibularis* Gyllh. VIII. Tengerpart.

Geodromicus globulicollis Zett. Kárpátok (Ganglb. 144. II. p. 711.)

Omalium Lokayi Fleisch. V. Bucsecs.

Bythinus transsilvanicus Ganglb. V. Bucsecs. *B. bajulus* Hpe. *v. Ormayi* Ganglb. V. Erdély (irod. 144. II. 832).

Pselaphus Stussineri Sauley. VIII. Tengerpart.

Claviger nitidus Hmpe. *var. carniolicus* Reitt. VII. Horvátország.

Drimeotus Chyzeri Biró. I. Vársonkolyos (Rókabarlang).

D. Entzi Biró. I. Bihar. *Dr. Horváthi* Biró. I. Remecei barlang.

Bathyscia Freyeri Müll. VIII. Tengerpart.

Amphicyllis globus F. var. *ferruginea* Strm. V. Kerzsi hegység, Gyógyfürdő.

Agathidium bohemicum Reitt. VII. Horvátország.

Cyrtotriplax bipustulata F. v. *Ehmanni* Csiki. I. Budapest. V. *bipunctata* Csiki. I. Budapest. II. Pápa.

Csiki Ernő.

Különfélék.

Darazsméreg és kígyóméreg. Az újabb vizsgálatok egymásután kimutatják, hogy mily óriási jelentőséggel bírnak a rovarok a természet háztartásában. Az anyagforgalom es beporzásnál szerzett érdemeiket, a selyemhernyó és méh szolgálatait már régóta ismerjük s azt hittük, hogy ezzel már szerepük teljesen ki van merítve, — pedig korántsem; az újabb bűvárok mindig más és más oldalról világítják meg a rovarok szerepét. Így a Hymenopterákhoz tartozó darazsakat (Vespidae) csak alkalmatlan gyilkosoknak tartottuk, kiknek jelentősége, hivatása legfeljebb abban áll, hogy zümmögésükkal s dongásukkal a természet pezsgő életét fokozzák; s most *Physalix* a *Comptes Rendus*-ben (1897. II. pag. 979.) rámutatott, mily fontos méregmirigyeik váladékának viselkedése a kígyók mérgével szemben. Ő alkoholban és 40 százalékos glicerinben való áztatás segítségével kivonta a darazsok (különösen *Vespa crabro* L., *V. germanica* Fabr., *V. vulgaris* L.) méregmirigyeiből a mérges anyagokat, melyek hangyasavból és egy más, mostanáig ismeretlen anyagból állanak; ezen oldatból azután keveset tengeri malacz (*Cavia cobaya*) vérébe fecskendezett s azt tapasztalta, hogy ezen állat teljesen immunis lett a *Vipera* és más kígyók mérge iránt. Az így elért s huzamos ideig tartó immunitás oka valószínűleg bizonyos, a szervezetben fejlődött vegyi anyagokban rejlik, melyek a kígyóméreg hatását megsemmisítik; vagy pedig a befecskendezett anyagok a szervezetet mintegy előkészítik a kígyóméreghez úgy, hogy ez a mérget minden baj nélkül tűrheti el. *Physalix* kísérleteit most magasabb rendű állatokon folytatja s ha ezeknél is beválnak, kiterjeszti felfedezésének áldásait az emberekre. Ezen felfedezés jelentőségét csak akkor tudjuk kellően méltányolni, ha meggondoljuk, hogy Indiában mintegy húszezer ember pusztult el évenként a kígyók marásától. A méh mérge a darazséhoz hasonló hatású.

Gorka Sándor.

Perigrapha cincta F. Az évnek egyik első éjjeli pilléje. Délkeleti állat, mely az Ural és Altai hegységekben, Ausztriában, Morvaországon és leginkább Magyarországon fordul elő, de itt még csak kevés helyen figyelték meg, t. i. Pozsonyban, ahol nem ritka, Pécssett, a hol csak egy példányt talált Viertl, és Budapesten, a hol némely évben gyakoribb. Márzeius 6-tól ápril 24-ig főleg árkokban a leszakadt földön egész nap ülve található, meleg napokon többnyire a nedvesebb helyekre húzódik, de olykor röpkül is. Csalétekre is jön. Hernyója, melyet N á t l y fedezett fel 1839-ben,

május közepétől június közepéig leginkább *Centaurea scabiosa*, *Stellaria nemorum*, *szamáczán* (*Fragaria*), úti lapun (*Plantago*), sósán stb. él, de csak éjjel táplálkozik. Nappal található füvek közt, ha úgy böngészszük azt, mintha tetvet keresnénk; esős időben száraz lombok alá is megy. Tenyésztéséhez ferde felületű szekrény veendő, melyben a föld száraz tölgylevelekkel van elborítva; a szekrény napos helyen álljon és ne legyen benne sok hernyó, mert különben elpu-ztulnak. Nem kell a hernyót folyton egy s ugyanazon növényvel táplálni, hanem felváltva *Plantago latifolia* és *lanceolatával*, valamint *Vinca minorral*, mely a téli zöldhöz hasonlít és tavaszkor kéken virágzik; továbbá salátával, mely a kertben száraz helyen nőtt. Minden bujahajtásti és nedvdús növény ártalmas neki. A laza gubót ne vegyük ki a földből, nedvesítsük meg közepesen, aztán tegyük a szekrényt a padlásra, és csak az első szép márcziusi napokban nedvesítsük meg újra; de akkor se vigyük be a meleg szobába, hanem tartsuk künn jó napos helyen, a földet tölgylombbal elborítva, úgy hogy a forró nap-sugár ne érje a bábót, mely nem megy mélyen le a földbe. A lepkén egy ízben érdekes megfigyelést tettem. Ugyanis 1887. április 21-én délután az ó-budai hegyek közt, egy helyen, szinte egymás mellett 5—6 példányt találtam, mintha gyűlést tartottak volna. Ezt a jelenséget — hasonló gyűlést *Noctuáknál* azóta sem láttam — csak úgy magyarázhatom, hogy a *Cicuta* röpülési ideje már nagyon a vége felé járván, ekkor még egy elkésett nőtény kelt ki, melyért azután a hímek versengtek.

Abaji A. Lajos.

Mivel csalogatják a virágok a rovarokat? Legyen szabad Csiki E. úrnak e czímű cikkéhez egy kis megjegyzést fűznöm. A virágok színe is csalogatja magához a rovarokat. Valami 8 éve lehet annak, hogy szemembe ötlött, a mint egy szép napon a nyílt ablakon berepült a tanterembe valami *Odynerus* vagy efféle *Hymenoptera* és egyenesen neki repült a növénytani színes falitáblának; egyik virágfütről alulról felfelé repülve átment a másik virágfürtre, mintha ott keresné kedvencz táplálékát s látva, hogy ismételten csalódik, elrepült. A lefolyt évben a „*Revue scientifique*”-ben (VIII. 56. 118. l.) két hasonló esetet olvastam, a mely szintén e vélemény mellett szól. Az első esetben egy fehér pilléről (*Pieris brassicae*) van szó, átvéve a „*Nature*”-ből, mely pille Londonban a *Regent street*-ben egy hölgyet kísért, többször igyekezőn kalapjának virágot utánzó díszére letelepedni; a hölgy mozgása meghiúsította a lepké szándékát, de magára vont a közönség figyelmét. A másik esetben Blanchard-nak szemébe ötlött egy esteli pille (*Sphinx*), a mely este felé a szálloda szobájában felkereste a falra festett virágokat, kinyújtotta szipókáját több ízben, mintha a virágban akarná találni az édes nedvet. A levelekre sohasem ment és több eredménytelen kísérlet után elrepült. Azt hiszem, hogy a magam tapasztalata, mint nem kevesebb e két idézett eset világosan mutatják, hogy a színek is van befolyása a rovarok csalogatásánál. (Hasonló eseteket l. R. L. IV. 104. és 197. l.)

Dr. Langhoffer Ágost.

Nemzetközi lepkék. Ilyenekül mondhatjuk talán azokat, melyek Európán kívül Észak-Amerikában is előfordulnak. Ilyet pedig Fernald C. H. az északamerikai Crambidákról írt és gyönyörű színes ábrákkal ellátott jeles monographiájában (Boston, 1896.) a következő nyolczat sorolja fel, melyek közül a *-gal jelzettek hazánkban is találtattak: *Crambus hamellus* Thb. Szibériában is; **Cr. pascuellus* L. Armeniában s az Amur vidékén is; **Cr. dumetellus* Hb.; **Cr. hortuellus* Hb. Armeniában és keleti Szibériában is; **Cr. perllellus* Sc., Bithiniában, Armeniában és Szibériában is; **Cr. myellus* Hb. Armeniában is; *Cr. lactiferellus* v. *lactuellus* H. S.; és *Eromene (Euchromius) ocellus* Hb., a mely valószínűsége kosmopolita, a mennyiben Észak-Amerikán és déli Európán, Madeirán és Anglián kívül Palasztinában, Szíriában, Bithiniában, sőt Afrikában és Ausztráliában; de még a Sandvich szigeteken is előfordul. Ez a meglepő jelenség azok elméletét látszik megerősíteni, akik azt vitatják, hogy a legősibb lepkealakok a Microlepidopterák, melyek életfeltételeiket hamarabb találták meg, szívósabbak is, mint a Macrolepidopterák, melyek közt aránylag kevés ily nemzetközi vagy éppen kosmopolita faj akad. A.

A coleopterologus teendői június havában. Junius a Curculionidák, Cerambycidák és Chrysomelidák hava, nem megvetendő számmal gyűjthetők azonban a többi család képviselői is. A meritő- és fűhálónak, úgy az ernyőnek bőven jut; kövek alatt, de különösen száraz gaz és szénaredek alatt sokat gyűjthetünk. Nagyobb eső után ártérekén a vízből kiálló fűszálak bő zsákmányt kínálnak. A nyár beálltával nem vész kárba a fáradság, ha a nagyobb hegyeket, havasokat is meglátogatjuk, hol a kissé mélyebben ágyazott köveket is jó felfeszegetni, sok érdekes állat kerül ott elő, így Trechusok stb. Sok egyéb között a következőkre biztosan számíthatunk: *Cicindela silvicola*, *germanica*, *Calosoma sycophanta*, *Carabus planicollis*, *ibtricatus*, *violaceus* et v. *Wolffi*. *Broscus cephalotes*, *euchromus* et v. *carpathicus*, *Clivina collaris*, *Abax striola*, *Rendschmidtii*, *Poecilus lepidus*, *Demetrias imperialis*, *Agabus guttatus*, *Sphaeridium bipustulatum*, *Emus maxillosus*, *Leistostrophus murinus*, *Catops fumatus*, *Thanotophilus thoracica*, *rugosus*, *sinuatus*, *Necrophorus vespillo*, *Scaphidium 4-maculatum*, *Trixagus fumatus*, *Seminulus pilula*, *Hister carbonarius*, *Dorcus parallelepipedus*, *Onthophagus taenius*, *vacca* et v. *medius*, *Aphodius fossor*, *Geotrupes sylvatica*, *Höpliä graminicola*, *Anoxia pilosa*, *Phyllopertha horticola*, *Cetonia hungarica*, *Aurigena lugubris*, *Crysobothris affinis*, *Agrilus viridis*, *Athous niger*, *Ludius pectinicornis*, *Cantharis livida*, *rustica*, *Malachius aeneus*, *Trichodes apiarius*, *Blaps similis*, *Pseudocistela ceramboides*, *murina*, *Pyrochroa pectinicornis*, *Otiorrhynchus fuscipes*, *perdix*, *denigrator*, *Kollari*, *opulentus*, *populeti*, *crataegi*, *ligustici*, *orbicularis*, *fullo*, *Phyllobius oblongus*, *artemisiae*, *Chlorophanus viridis*, *Tanymeus palliatus*, *Cleonus punctiventris*, *Cryptorrhynchus lapathi*, *Balaninus venosus*, *elephas*, *Ceutorrhynchidius pulvinatus*, *posthumus*, *Ceutorrhynchus abbreviatus*, *geographicus*, *Schönherri*, *Baris coerulescens*, *Rhyn-*

chites betulae, pubescens, sericeus, purpureus, auratus, Bachus, hungaricus, Rhinomacer betulae, populi, Mylabris seminaria, Toxotus meridianus, Aemecops septentrionis, collaris, Contodera humeralis et v. suturalis, holosericea, Frivaldszkyi, Pidonia lunda et v. Ganglbaueri, Leptura rufipes, sexguttata et v. exclamationis, variegata, Stenopterus flavicornis, rufus, Phymatodes Kollari, testaceus et v. variabilis, v. fennicus, Plagionotus detritus, floralis et v. basicornis, antilope, Glytanthus speciosus, Purpuricenusa budensis et v. hungaricus, Koehleri, Aromia moschata, Anaglyptus mysticus et v. hieroglyphicus, Liopus nebulosus, Haplocnemia curculionides, nebulosa, Agapauthia asphodeli, Saperda scoralis, punctata, Oberea oculata, Orsodaene cerasi et v. glabrata, v. cantharoides, lineola v. nigricollis, Cryptocephalus coryli, Phytodecta viminalis, pallida, Melasoma 20-punctata, Chalceoides aurata, Lönigitarus holsaticus.

Ehmann-Ferencz.

Ocnogyna parasita Hb. Ezt az érdekes lepkét 1790-ben Holzer fedezte fel Budán. Előfordul déli Svájcban, Bulgáriában és Romániában, de tán sehol oly nagy számban, mint Magyarországon, de csak kevés helyen u. m. Budapesten, Pészéren és Egerben, Pécsen, Tavarnokon és Putnokon, valamint Maramarosmegyében. Budapesten márcz. 1-től ápril 25-ig található. Hernyója május 20-tól július 10-ig leginkább Echiumon, de Scabiosán, csalányon és különféle füveken, sőt Milljére szerint Gentiana lutea is él. A hol előfordul, többnyire nagy számban található, olykor társaságban is. Napközti füvek alatt és bokrokban húzza meg magát, estefelé azonban folkeresi tápnövényét. Szereti az árnyas helyeket; így pl. 1889-ben egy nem sűrű akáczfa ültetvényben nagy mennyiségben találtam. Gyűjtés- és tenyésztéskor nem szabad sokat együvé tenni, különben tönkre mennek, vagy felfalják egymást. Föld alatt laza gubóban bábozódik el. A bábót nem kell háborgatni és tavaszkor nem szabad szobában tartani, hanem megnedvesítve szabadban oly helyre kitenni, ahol a levegő és napsugár éri. Némely bábból a lepke csak másod vagy harmad évre kel ki. Török-Bálinton egyszer egy hímét találtam akáczfa tuskén felfüve. Nem mondom, hogy öngyilkosságot követett el, a gébics se tűzte oda, mert egészen sértetlen volt; de rossz röplő lévén, alighanem erősebb szél vágta a tuskének.

Abafi A. Lajos.

Az újguineai rovarok közül, melyeket Biró Lajos hazaküldött, a „Természetrajzi Füzetek“ XX. kötetének 4. füzetében és XXI-ik kötetének 1. és 2. füzetében Emery C. megkezdi a *Formicidák* (46 új faj) leírását; köztük Chýzer, Horváth, Szalay, Moesáry, Frivaldszky és Biróról elnevezetteket is; Fleutiaux E. leírja az *Eucnemidákat*, 10 fajt, köztük egy új, melyet a felfedező tiszteletére *Microrhagus Biró-nak* nevezett el. — Canestrini G. folytatja az új *Acuroideák* (10 faj), — Gestro R. pedig a *Hispidák* (2 új faj) leírását. — Végül dr. Kertész Kálmán leírja azt az *Asilust* (*Ommatius minor*) és lovasát (új faj: *Agromyza minutissima*), melyekről Biró L. a R. L. 1897. 129. l. irt. —

Megemlítjük egyúttal, hogy Méhely Lajos új *Batrachus*-t ír le, s annak részére új genust állít fel, ábráját is adja.

Külföldi gyűjtők Magyarországon. Jander borszlói lepkész 1897-ben Krapinán járt s a rossz idő miatt csak *Neptis aceris*, *Lucilla* és *Camilla*, *Melanargia Galathea v. proclida*, *Lycæna argus*, *agon* és *cyllarust* talált. — Pietsch, sziléziai bogarász 1897. júliusban a magas Tátrát s a lipői hegység északi részét járta be, a hol Weise is gyűjtött (l. Deutsch. Ent. Z. 1894.) és körülbelül ugyan azokat a fajokat találta, a ritka *Gaurotès excellens* egy példányát is; ellenben nem lelté a *Clytus antilope* Z.-t, mely Weise szerint ott gyakori, de talált számos *Clytus lama* Muls.-t, s ennél fogva gyanítja, hogy előde ezt a két fajt összetévesztette, annál inkább, mivel a *C. antilope* tölgyhez van kötve, a mely pedig ott elő nem fordul. — Grunak A. berlini gyűjtő pedig Brassó vidékén gyűjtött bogarakat és Dipterákat, s azok jegyzékét a „Societas entomologica” 1897. 15. 16. számában közölte.

Tropideres coffeae. 1891-ben Boeskon, Máramarosmegyében lăkván, Triesztből hozattam kăvét, mely nem légmentesen záró pléhdobozokban érkezett meg, fel is használtuk, kivéve mintegy fél kilót, melyről teljesen megfeledkeztünk. 1893. tavaszkor Budapestre költözôkôdôvén, véletlenül kezembe került az illetô doboz, a melyben számos megszáradt s összetôrdelt Mikrolepidopterán kívül valami 30 darabot a fentnevezett bogárból találtam, a melyek vígan éltek világukat. Nehányat a Nemzeti Múzeumban élve adtam át, a hol addig csak egyetlenegy sérült példány volt; a többi saját gyűjteményemben foglaltatik. *Seyfert Vilmos.*

Lycæna minima. Fssl. több hernyóját találtam 1897-ban a *L. jolas* keresése közben Coluteán; a kikelt lepkék igen nagyok és sôtétek. Szépligetî Gyôzô a minima hernyóját a *Sanguisorba* magtokjában is találta. *A. L.*

Levélszekerény.

Kováts Lajos úrnak. A k. m. Term. tud. Társulat az idén ismét hálára kötelezte a budapesti rovarászokat az által, hogy mint az elôzô években is, kieszközölte az engedélyt arra nézve, hogy a fôváros erdeiben és telkein, valamint a vasúti gátak oldal rézsûin szabadon gyűjthetnek. Lehet ilyenért utólagosan is foljâmodni. Mikor látjuk?

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungarischer Sprache erscheinenden entomologischen Monatsschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Horváth

redigirt von

L. Abafi-Aigner, J. Jablonowski und E. Csiki

Budapest, VIII., Rökk-Gasse 32.

1898. Mai.

VII. Band

Heft 5.

S. 87. **E. Frivaldszky: Anleitung zum Käfersammeln.** Director Dr. G. Horváth fand unter den Schriften seines Amtsvorgängers die Instructionen, welche E. Frivaldszky seinen Sammlern nach der Türkei mitgab. Dieselben bieten dem Anfänger, aber auch dem geübtern Sammler, manch beherzigenswerthen Wink.

S. 90. **L. Abafi-Aigner: Die ungarische Lepidopteren-Fauna.** H. Neu für Ungarn ferner: *Lycena minima* v. *Lorquini* H. S. (trans.); v. *magna* Stgr.; *Vanessa c. album* v. *Hutchinsonii* Robs.; *V. urticae* ab *pygmaea* i. l.; *Melitaea Phoebe* v. *nana* Stgr.; v. *caucasica* Stgr. (trans.); *occitanica* Stgr. (trans.); *M. Trivia* v. *fuscicelis* Esp.; v. *et ab. nana* Stgr.; *M. Athalia* v. *berisalii* Rühl (trans.); *Ab. tricolor* Horm. (trans.); *Satyrus Arethusa* v. *Boabdil* Rbr.; v. *Frythia* Hb., ab. *peszérénsis* n. Oberseite und Körper bei beiden Geschlechtern lichtbraun (fahl), statt des Dunkelbrauns der Stammart; das gelbe Fleckenband ist lebhaft gelb und besonders auf dem Ufl. auffallend; der Augenfleck im 5. Felde der Ufl. ist ungekernt, ebenso das kleinere Auge im 2. Felde, welches zuweilen ganz fehlt; das Auge im Innenwinkel des Ufl. ist kaum oder gar nicht sichtbar. Die ganze Oberseite ist sehr glänzend, und die gelben Flecke sind besonders gegen die Sonne gehalten, goldglänzend. Die Unterseite der Ofl. ist ockergelblich, die Zeichnung wie bei der Stammart, jedoch lichtbraun; die Bänder und Adern des Ufl. sind sehr licht, fast weiss. Der Augenfleck im 5. Felde des Ufl. ist weiss gekernt, das Auge im 2. Feld, sowie jenes im Innenwinkel des Ufl. nicht sichtbar. Von dieser schönen Abart fing ich 9. und 20. Aug. 1897 zu Peszér zwei ♀ ♀, und ebenda Herr G. Rost ein ♀; im ung. National-Museum befindet sich ein Exp. von L. Anker, welches wohl ebenfalls aus Peszér stammt. Verf. benannte die Abart nach dem Fundorte. — *Satyrus Dryas* v. *sibirica* Stgr.; *Pararge Megaera* v. *Alberti* Alb.; *Epinephela Janira* ab. *semialba* Brd. Verf. hat 1897 mehr ♀ ♀ ererbeutet: 1 ♀ mit grossen weissen Flecken auf dem Ufl., Ofl. lichtfahl; bei einem ♀ zeigt sich unterhalb des weisslich gelben Augenhofes (auch Unterseite) je ein unregelmässiger weisser Querstreif; auf dem Ufl. ziehen je zwei blassgelbe längliche Flecke zur Wurzel hin. Noch unregelmässiger sind die übrigen Exp.: ein ♀ trägt auf dem Ufl. einen grössern und einen kleinern weisslichen Fleck; bei zwei ♀ ♀ ist fast der ganze linke Ofl.

unregelmässig weisslich, während der rechte Oll. nur wenig Weiss zeigt; am auffendsten ist ein sehr dunkles Stück, bei welchem der Augenleck. des linken Oll. weisslich, der Aussen- und Innenrand aber grau ist. — Ausserdem kommt eine lichte Localform vor. Grundfarbe heller als bei der Stammart (heller als *Lycan*), deren Fleckenbinde des Oll. gelblich braun, zuweilen bräunlich weiss ist, die darunter liegenden Flecke oft lichter als jene; auf dem Ull. setzt sich die Binde zwar fort, meist aber sehr verschwommen, nur zuweilen fast gelblich braun. Unterseite des Oll. gelblich grau, an Stelle der Binde fahl gelb; auch der Ull. weit heller als bei der Stammart. Verfasser benennt diese Form seinem Freunde, Dr. B. Uhryk zu Ehren: *v. Uhryki*. — *Cocconympha Ordipus v. miris* F. v. *amurensis* I.; *v. hungarica* m. auf der Unterseite des Oll. ohne Augenlecke, auch dasjenige im 5. Felde des Ull. kaum oder gar nicht sichtbar. *C. pamphilus v. bipupillata* Cosm., aus dem Comitat Hunyad, alle Übrigen aus Budapest. — *Orgyia ericae* Germ. — Dagegen wird *Pieris napi v. fusca* des Faunen-Katalogs eingezogen, weil es sich herausgestellt, das selbe zu *v. hygoniae* gehört.

S. 94. V. Szépligeti: Beiträge zur Kenntniss des ungarischen Pimpliden. I. *Ephialtes mesocentrus* Grav. Wurde aus dem durch *Saperda populnea* verursachten Stengelgalien erhalten. *E. extensor* L. Wurde durch H. Ferd. Tomala aus mit *Sesia asiliformis* Larven bewohnten Eichenrinden gezüchtet. — *E. tuberculatus* Grav. Von H. Tomola aus *Sciapteron tabaniformis* Raupen erhalten. — *Lycorina triangulifera* Holmgr. Var. Gesicht und Fühler schwarz; die mit schrägläufigen Furchen begrenzten dreieckigen Räume des Hinterleibes sind dicht punktiert. — *Glypta genalis* Möller. Var. (?) ♂. Kiefer gelb, Clypeus und Füsse roth, die Vordercoxen sind braun, die Mittleren braun gefleckt, die hinteren roth; die Enden der Hinterschienen und die Tarsen sind schwärzlich. Bei einem Exemplare ist das Schild schwarz, vor der Flügelbasis nur ein punktförmiger Fleck, die Hintercoxen gefleckt. — *Conoblasta ceratites* Grav. Var. ♀♂. Hinterleib schwarz, die Hinterränder der mittleren Segmente sind sehr schmal gesaumt. Erinnert lebhaft an *C. nigiventris*, nur dass die Hinterschienen roth sind. Metanotum nicht gefeldert. — Var. ♂. Mund, Coxen und Hinterleib Schwarz, Tegula braun; Hinterschiene an der Mitte roth, an der weissen Basis ein Ring und die Spitze schwarz; Basis der Tarsen weisslich. — *Glypta cyclostoma* m. ♂ Glänzend und punktiert; Gesicht sparsam behaart, Clypeus schwach behaart, schmal, zwischen den aufgeworfenen Rand und den Kiefern eine halbkreisförmige Vertiefung; Gesichtsmitte schwach erhaben, Backen mittellang, Schläfen nicht gebuchtet, Scheitel schmal; Fühler gegen die Spitze verschmälert, das 3-te Glied ist anderthalbmal länger als das 4-te, Pleuren und Matanotum punktiert und glänzend, das letztere nicht gefeldert, nur die 2 mittleren Kiele sehr schwach ausgebildet; die Basis der ersten Segm. ist gekielt, das 2 und 3-te Segm. ist länger als breit, das 4-te quadrat; das 4-te Tarsenglied der Hinter-

beine ist etwas kürzer, als das 5-te; Krallen klein und gekämmt. Schwarz; Kiefer, Rand des Clypeus und die untere Seite der Fühler (Schaft schwarz) sind roth; Stigma lichtbraun, Tegula und vor demselben ein Punkt gelb, Vorder- und Mittelbeine sind gelblich, Hintercoxen und Schenkel roth, Trochanteren gelb; die Spitze des Hinterschenkels, an der Schienenbasis ein Ring, ebenso die Spitze, die aussere Kante und die Tarsen schwarz; die Basalhälfte der Tarsen weiss. 7 mm. Durch den Clypeus und Kiefer gebildete halbkreisförmige Öffnung leicht erkennbar. — *G. notulus* m. ♀. Unterschieden von *G. scutellaris* Thoms.: Fühler, den Schaft ausgenommen, roth, an der Oberseite etwas dunkel; die schräglauflaufenden Furchen der Segm. des Hinterleibes treffen sich; das 1. und 2. Segm. breit, das 3-te schmal gesäumt. Länge 7 mm., Bohrer 4.5. — *G. costata* m. ♀. Stimmt mit *G. microcera*, nur dass das Metanotum nicht gefeldert ist, ohne eine Spur der Leisten. 7 mm. Bohrer 4 mm. Von *G. mensurator* unterschieden durch den kurzen Bohrer. Hinterleib ist entweder ganz roth, ausgenommen die Basis des ersten Segm., oder sind die einzelnen Segm. an der Mitte schwärzlich, oder auch die grössere Hälfte des ersten Segm., die Mitte des 2 und 3-ten, so wie die Oberfläche der übrigen schwarz. — *G. vulnerator* Grav. Var. (?) ♂ Die Wurzel der Hinterschiene ist nicht gefleckt. — *G. mediana* m. ♀ Glänzend und punktiert; Clypeus dicht behärtet, Basis der Kiefer glatt, Backen ziemlich verlängert, Schläfen nicht gebuchtet, Gesichtsmitte bucklig, Scheitel breit, 4-te Fühlerglied ist kürzer als das 3-te, Metanotum nicht gefeldert, Leisten fehlen; das erste Segm. anderthalbmal so lang als seine hintere Breite, gegen die Basis verschmälert und hier ausgehöhlt; das 2 Segm. etwas länger als breit, die schiefauflaufenden Furchen seicht und Treffen sich nicht; das 5. Tarsenglied ist länger als das 4-te. Schwarz; Clypeus und Tegula rötlich-gelb, Stigma hell, die 3 ersten Hinterleibssegmente roth, das 1-te und 3-te an der Mitte gefleckt; Füsse roth; Coxen und Trochanteren schwarz, die Spitzen der Hinterschienen und Tarsen ein wenig braunlich. Länge 8 mm., Bohrer ebenso. — Unterschieden von *G. vulnerator* Grav., durch das ungefelderte Metanotum; von *G. haesitator* Grav., durch den körperlangen Bohrer und von beiden durch die Form des 2. Segm. *G. ruficornis* m. ♂ Stimmt in vielen mit Obigen; der ganze Körper dicht behaart, selbst die Basis der Kiefer; Scheitel schmal, das 3. Fühlerglied ist anderthalbmal so lang, als das 4-te, Metanotum nicht gefeldert, das 4-te Tarsenglied beinahe so gross, als das 5-te; die Fühler von 4. Gliede an roth, die Spitzen braun; Kiefer und Clypeus gelb, Tegula schwarzbraun, Stigma gelbbraun; das erste Segment am Ende, die 3—5 ganz roth; die Vorder- und Mittelcoxen und Trochanteren gelb, oben schwarz gefleckt; Hintercoxen schwarz, H.-Trochanteren gelblichroth, aussen braun; die Vorder- und Mittelschenkel und Schienen sind gelb, aussen roth, die Hinterschenkel und Schienen sind roth, das Ende der letzteren braun, an der Basis mit kaum wahrnehmbarem Ringe; Hintertarsen

schwarz, an den Gelenken roth. 10 mm. Stuktur des Metanotum und des Hinterleibes stimmt mit der des *G. mediana*. — *G. haesitator* Gr. *Var.* L. ♀: Die Enden der Hinterschenkel sind schwarz gefleckt.

S. 97. **A. Viertl: Geometriden der Umgebung von Fünfkirchen II.** Schluss dieser datenreichen Enumeration.

S. 99. **E. Csiki: Beiträge zur Käfer-Fauna Ungarn's I.** Aufzählung der im Faunen-Katalog nicht verzeichneten 129 Arten u. 80 Varietäten, so dass die Käfer-Fauna Ungarns nunmehr 6172 Arten und 880 Abarten zählt.

S. 102. **Kleinere Mittheilungen.** A. Gorka: Wespengift und Schlangengift. Besprechung der Versuche von Physalix, Kaninchen durch Wespengift gegen das Schlangengift immun zu machen.

L. Abaffi A.: *Perigrapha cineta*. Züchtung dieser Noctua.

Dr. A. Langhoffer weist nach, dass die Blumen die Insekten auch durch die Farbe anlocken; z. B. flog eine Hymenoptera gegen die farbigen botanischen Wandtafeln und versuchte an den Blüten zu naschen. Auch einige andere Fälle werden erwähnt.

A.: Internationale Falter, d. i. Crambiden, welche nach Fernald in N. Amerika, aber auch in Europa etc. vorkommen.

F. Ehmänn: Agenden des Coleopterologen im Juni. Aufzählung der Arten, welche im Juni zu finden sind.

L. Abafi A.: *Oecnogyna parasita*, vorkommen und Zucht derselben.

Neuguineische Insekten, von L. Biçó eingesandt, in neuerer Zeit beschrieben.

Ausländische Sammler in Ungarn: Jander aus Breslau, Pietsch aus Schlesien, Grunak aus Berlin.

W. Seyfert: *Tropideres coffeae*. Verf. fand 1893 fünf Kaffeebohnen, welche er 1891 aus Triest kommen liess, ca. 30 lebende Exemplare dieser Art.

L. A.: *Lycena minima*, Raupe in *Colutea arborescens*, der Falter weit grösser und dunkler als gewöhnlich. V. Szépligeti fand die Raupe auch im Blütenkopf von *Sanguisorba*.

Nyitra vármegyei természettudományi egyesület 1896.,
nemkülönbén Magyar orvosok és természetvizsgálók 1897.
évi treneséni vándorgyűlésének évkönyvében megjelent

„Nyitra megyei lepkék és bogarak“

enumeratiója, úgyszintén európai, de különösen magyar-
országi

— **Coleopterák árjegyzéke** —

kapható a szerzőnél,

KELECSÉNYI KÁROLYNÁL

TAVARNOK, u. p. N.-TAPOLCSÁNY.

Superbe exotische

Lepidopteren u. Coleopteren

verkauft einzeln oder in Centurien in Ia. Qualität
zu enorm billigen Preisen

H. FRUHSTORFER, Berlin N.W.

Thurm-Strasse 37.

www CATALOG POSTFREI *www*

C. Hoffmann'sche Verlagsbuchhandlung (A. Bleil) Stuttgart.

Prof. E. Hofmann,

Die Raupen der Schmetterlinge Europas, deren Nahrungspflanzen, Puppen und Eier.

50 Tafeln in Farbendruck mit über 1600 Abbildungen von
Raupen und Puppen und 33 Bogen Text. Komplett brosch. 27
Mk., geb. 30 Mk.

Ein wirklich schönes, brauchbares Raupenwerk mit farbigen
Abbildungen zu mäßigem Preise gab es bisher zum Leidwesen
aller Sammler und Naturfreunde nicht; diesem Mangel ist nun
durch obiges Werk abgeholfen worden, und zwar in einer technisch
so vollkommenen Ausführung, dass das Werk selbst sehr hohen
Ansprüchen genügen wird.

Szakkiállításokon mindenütt az első díj. — A legmagasabb elismerések. Miniszteri, szék. fõv. tanácsi- s egyéb hatósági ajánlatok.

Iskolai rovarraktár.

Iskolai-, erdõ-, mezõ- és kertgazdaságra kártékony vagy hasznos rovarok, rovar-biológiai tárgyak, a Hymenoptera, Lepidoptera, Diptera, Coleoptera, Neuroptera, Pseudoneuroptera, Orthoptera, Dermatoptera és Thysanura rendjeibõl dús választékban.

Tankönyv szerint rendezett teljes, mint kivonatos rovar- és rovar-biológiai gyûjtemények, nyomtatott etikettákkal díszes kiállításban, s minden a rovarok fogásához, kikészítéséhez való eszközök stb.

Iskolák s tanulók 50% kedvezményben részesülnek.

Az országban az egyedüli s legnagyobb szakkereskedés, így tehát nemcsak a legkisebb, hanem a legterjedelmesebb gyûjtemények szállítást is a legjutányosabban eszközli.

Neuroptera, Pseudoneuroptera és Orthoptera gyûjtõkkel csereösszeköttetés kerestetik.

Kívánatra árjegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál

Gammel Alajos,

Budapest, IX. ker. Lónyai-u. 18.

Rovar-Coleoptera-kereskedés.

Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyûjtõknek, iskoláknak, gazdászoknak és érdekeseknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovarkészletemet. Honi faunánk közönséges és **legritkább** fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyûjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyûjtõkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzékét ingyen és bérmentve küldök.

Merkl Ede

Német-Bogsánban. (Krassó-Szõrény megye.)

Balkáni lepkékkel és bogarakkal

jutányos áron,

jegyzékkel pedig ingyen szolgál

Haberhauer József

Slivno—Bulgária.

OT. 5 14zet 5

398 : maj.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES



3 9088 01427 0029